

Бригадни генерал Никола Дејановић,
командант Гарде Војске Србије

ГАРДА ЛИЦЕ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

Обучени у раскошне униформе, скројене по угледу на европске, гардисти су пратили српска посланства на путу у моћне царевине и својим изгледом, дигнитетом и поносним држањем завређивали преко потребно поштовање и уважавање младе Кнежевине Србије. Обележавајући ове године 192. годишњицу постојања, данашња Гарда је израз тог континуитета и као професионални војнички састав вишестурко доприноси да се Војсци Србије као институцији државе највише верује. И данас је снага Србије видљива у чврстости гардијског строја и поносном држању припадника наше јединице.

Пише Драгана МАРКОВИЋ

Почетком 1830. године врховни кнез Србије Милош Обреновић упутио је распис старешинама ондашњих нахија са захтевом да му „из задружних и имућнијих кућа, по стасу и угледу” одаберу младиће за његову гарду. Од тог времена, од Гвардије до данашње Гарде, гардисти нису мењали ни стас, ни углед. Временом им је, као врхунски критеријум селекције, додата стројева изграђеност. Колико се Гарда мењала од настанка до данас, како се сада изводи егзерцир, како се у свим сегментима гради савремени портрет ове елитне јединице – разговарамо са њеним командантом бригадним генералом Николом Дејановићем, ађутантом председника Републике Србије, у сусрет 6. мају – Дану Гарде Војске Србије.

Гарда је за многе лице Војске Србије. То лице исписано је богатом традицијом, као логичним продужетком исте такве историје. Која је мера традиционалног и савременог која описује Гарду Војске Србије?

– Да бисмо то сагледали, потребно је вратити се на почетке модерне српске државе и оснивање Гарде. Дипломатски

напори и државничка далековидост донели су врховном кнезу Србије Милошу Обреновићу велике успехе и коначан преокрет у до тада прилично неизвесној судбини Србије. Кнез Милош је преговорима са Портом издејствовао слободу трговања, подизања школа, црква и манастира, организовања сопствених судова и административних органа. Такође, Порта се обавезала да под српску управу вратити и шест округа које је Србија изгубила 1813. године. У исто време издат је и берат којим је кнезу Милошу Обреновићу признато наследно кнежевско достојанство. Све то значило је самоуправу Србије, што је документом и потврђено у новембру 1830. године.

Међутим, Србији је недостајало установљење војске, чиме би било потврђено „очување права на оружје”, које је тешком муком изборено српским устаничким бојевима против Турака. Турцима, који су поднели жестоке губитке у борби са устаницима, никако се није допадала идеја о добро обученим и наоружаним српским војницима. Но далековиди кнез Милош желео је да Србија има професионалну и ефикасну војску, која би била гарант свих успеха које би постигао у дипломатским преговорима са Турцима.

Зато је донео одлуку да се на Ђурђевдан, 6. маја 1830. године, формира елитна војна јединица, коју је назвао Гвардија. Са задацима личног обезбеђења кнеза и извршења војног протокола, Гвардија као трајна јединица српске војске симболично означава и почетак постојања модерне и независне српске државе. Њеним оснивањем утире се пут за укидање народне војске и стварање стајаће, по угледу на Европу која је већ одавно имала своје „регулаше”.

Обучени у раскошне униформе, скројене по угледу на европске, гардисти су пратили српска посланства на путу у моћне царевине и својим изгледом, дигнитетом и поносним држањем завређивали преко потребно поштовање и уважавање тек обновљене државе. У њима су снагу младе Кнежевине Србије видели и сви државници и дипломате који су долазили у нашу земљу. Обележавајући ове године 192. годишњицу постојања, данашња Гарда је израз тог континуитета и као професионални војнички састав вишестурко доприноси да се Војсци Србије као институцији државе највише верује. Када инострани државници долазе у Републику Србију, управо их гардисти први дочекују и на основу њих стварају се први утисци о нашој земљи. Приликом реализације војних почести снага Србије видљива је у чврстости гардијског строја и поносном држању припадника наше јединице. Дакле, из тога видимо да се улога гардиста у суштини до данашњих дана није много променила. Као свака јединица такве намене, од оснивања па до данас Гарда штити и чува симболе државе, па и сама постаје један од њених симбола. А у јавности она оличава част и достојанство целокупне војске и државе, и зато се сматра њеном елитом.

На Ђурђевдан 1830. године у Пожаревцу је одабрана група од 73 наочита младића, од којих је формирана прва гардијска пешадијска чета. Тај дан се обележава као Дан Гарде Војске Србије. А како се данас бирају гардисти? Селекција за припаднике јединице је и даље изузетно оштра...

– Апсолутно. Гардисти су од самог оснивања јединице бирани по статусу и угледу, а кнез Милош је српском народу поручио: „сваки отац или сродник за част да држи коме се син или сродник у Гарду прими”. То начело се временом није мењало, већ само допуњавало. У разматрање за елитни плави строј долазе само припадници војске са врхунском стројевом изграђеношћу, моралним и војничким врлинама за понос. Имајући у виду задатке који проистичу из намене Гарде, попут обезбеђења личности и објеката од виталног значаја за систем одбране, реализацију војног протокола пред врховним командантом, када су очи читавог света и десетине телевизијских камера уперене у нас – јасно је да не постоји простор за грешку. Наши припадници морају бити кадри да одговоре таквом изазову и одоле сваком притиску. Тако се и бирају – да буду посвећени, истрајни и физички спремни за велике напоре. Наравно,

свесни смо изазова времена, али и значаја традиције која нам је поверена. Народна изрека каже да је сваки ланац јак онолико колико је чврста његова најслабија карика. За такве „карике” у гардијском низу нема места. Зато нема ни одступања од критеријума за пријем у строј гардиста.

Које то онда особине мора да има припадник Гарде?

– Вредности дефинисане Кодексом части припадника Војске Србије узимамо веома озбиљно. Као патриота, припадник Гарде мора да воли своју земљу и свој народ. Гардисте краси оданост, дисциплинованост, непорочност, безбедносна култура, одличне физичке и менталне способности, али и велики број других, можда на први поглед мање значајних финеса. Дobar пример за то су војне параде. Формира се подешалон Гарде, где сви у ритму музике дефиљују и газе стројеви корак као један. Замислите да се у том строју нађе неко ко једноставно нема осећај за ритам. То би се одмах видело, зар не? Одмах би уследио коментар „ако су им ово гардисти, какви ли су им тек остали!” Узалуд су нам све остале врлине ако и на најмањој ситуацији подбацимо. Тако да бити гардиста заиста захтева велики број специфичних особина. Можда је једна од оних најважнијих управо поменута – гардиста никада неће себи дозволити грешку, макар и ону најмању.

Војници се у Гарди оспособљавају за различите дужности. Врхунска стројева изграђеност поставља се као један од најважнијих критеријума. Шта то у стварности значи?

– Никада није било лако служити у Гарди, због њених бројних, специфичних и изузетних дужности и обавеза. Врхунска стројева изграђеност је еталон по коме се гледа и мери чврстина строја, а самим тим и наше државе. У чврстости строја, држању и изгледу гардиста оличени су дисциплина, истрајност, обученост, посвећеност, командовање, физичка и ментална снага и све оно што чини припаднике једне војске. Један поглед на строј изабраних довољан је искусном посматрачу да донесе све закључке о тој војсци. Тако је било у прошлости, тако је данас, тако ће бити и сутра, у временима нових изазова и све сложенијих обавеза које наша држава очекује и изискује од Гарде.

Припадници Гарде активно учествују и у мултинационалним операцијама. Каква су та искуства?

– Припадници Гарде за сада учествују у мултинационалним операцијама као део других јединица, појединачно на дужностима мировних посматрача или штабних официра, медицинског особља или лица различитих специјалности у области логистике. За сада немамо јединицу ранга вода или чете која самостално извршава задатке изградње и очувања мира. Са припадницима Гарде који су учествовали у мултинационалним операцијама сретао сам се много пута током своје каријере, а посебно током

дужности у Центру за мировне операције и на дужности команданта националног контингента у мировној мисији Уједињених нација у Централноафричкој Републици. Учествовао сам у избору људства упућиваног у мултинационалне операције. Морам признати да су припадници Гарде који су долазили на избор били бар за нијансу испред осталих, у смислу припремљености, стројеве изграђености и дисциплине. Оно што су репрезентативци наше земље у спорту, то су у војсци припадници српског контингента у мировним мисијама. Зато заиста имам само речи хвале када су гардисти у питању, било да су официри, подофицири, војници или цивилна лица – сви су једнако добро одговорили изазовима рада хиљадама километара од куће, у отежаним условима и под великим физичким и менталним напорима.

Каква је улога Гарде на пољу цивилно-војне сарадње?

– Иако је Гарда стационарирана у Београду, она има изузетно развијену цивилно-војну сарадњу са многим градовима и општинама широм Србије. Пројекте попут „Војног лекара на селу” радили смо у многим селима Бачке Паланке, на Тари и у околини Лознице. У Земуну смо изградили гардијски парк, где је поводом јубилеја јединице посађено 190 стабала сибирског бреста. У сарадњи са Пожаревцом обогатили смо сталну поставку Спомен-собе Гарде репликама гардијских униформи из периода Краљевине Србије. Наши официри су кроз пројекте и активности цивилно-војне сарадње са Црвеним крстом и Ватрогасним савезом Београда одржали велики број предавања у школама у општинама Стари Град, Врачар, Чукарица и Сурчин, а Репрезентативни оркестар Гарде често наступа са музичким школама са територије Београда, промовишући неке од највиших облика културе.

Поред војних почести, једна од активности по којој је Гарда препознатљива свакако је егзерцир. Први званични приказ увежбаности стројевих радњи – егзерцира реализован је на Ђурђевдан 1924. године на хиподрому „Царева ћуприја” у Београду, на свечаности поводом обележавања Дана оснивања Гарде и пуковске славе. Тим поводом, па све до почетка Другог светског рата, егзерцир се традиционално изводи сваке године. Да ли се мењао временом?

– Егзерцир представља круну стројеве обуке и демонстрацију способности гардиста у стројевим радњама и руковању оружјем, али и међусобног поверења. Као врло атрактиван, егзерцир је привлачио пажњу где год се приказивао. Наравно, он се мењао и надограђивао, а у њему су учествовали чак и официри јашући на коњима. По завршетку Другог светског рата, током послератних година, Гарда је делила судбину брзих и честих промена. Времена за увежбавање и приказ егзерцира као једне комплексне радње није било, па је он ишчезао из обуке гардијских јединица. Традиција приказа егзерцира обновљена је и настављена на Дан Гарде 6. маја 2010. године у Пожаревцу, на свечаности поводом обележавања 180 година од формирања наше

јединице. Од тада до данас он је део приказа способности и стројеве изграђености наше јединице и као такав приказан је у великом броју градова широм Србије. Оно што је свакако промењено у односу на предратни егзерцир су савремене униформе и модерније оружје са којим се изводи. За извођење егзерцира неопходно је испунити неколико предуслова за успешан рад са пушком у месту и кретању. Војници морају да буду изванредно стројево изграђени, да све радње изводе правилно, брзо и складно, да су спретни и окретни и да улажу максималан труд ради постизања крајњег циља, односно врхунске увежбаности. Најбитнији услов да војници могу да изводе такве радње јесте да су максимално мотивисани за рад, да желе да буду део тог највише експонираног дела гардијског строја. Увежбавање и извођење радњи при приказу егзерцира изузетно је велики изазов, јер је полуаутоматска пушка М 59/66, с којом гардисти приказују егзерцир, тешка око четири килограма, а са расклопљеним ножем дужине метар и тридесет сантиметара. Брзи покрети и радње носе ризик од повређивања, тако да током увежбавања и приказа егзерцира концентрација мора бити на највишем нивоу.

У пролеће 1831. године у састав кнежеве гарде улази и оркестар „Књажевско-србска банда”. Почетком двадесетог века Станислав Бинички основао је оркестар „Краљеве Гарде”. Био је то једини професионални састав тог времена у Србији, из кога израстају готово сви данашњи професионални ансамбли. Какав је данас профил Репрезентативног оркестра Гарде, који баштини ту и такву традицију?

– Репрезентативни оркестар Гарде, са традицијом дугом 191. годину, темељ је и симбол наше војне музике, која је истовремено и веома важан део културног идентитета наше државе. Од првих наступа „Књажевско-србске банде”, оркестар је и пред завојевачима Турцима својим „језиком” исказивао да су српски дух и идентитет опстали, упркос вековном затирању. Снажним порукама, деценијама касније, оркестар Краљеве Гарде ће, прошавши албанску голготу, наступати уздигнута чеља у Француској, доказујући савезницима да је Српска војска, иако је претрпела стравичне губитке, остала непоразена. Гардијски оркестар је имао запажену улогу и у временима када је представљао нашу државу и њену армију лидерима Покрета неврстаних земаља. Данас Репрезентативни оркестар Гарде наступа у земљи и иностранству у просеку 250 пута годишње. Пред њима је велики изазов да сваку композицију изведу у складу са гардијским стандардима, без права на грешку, иако је време за припрему често изразито кратко. Једноставно, динамика задатака некада не остави довољно времена. Међутим, ту на сцену ступа велико искуство музичара, њихова врхунска обученост и професионалност, којима надокнађују недостатак времена.

Током 1999. године, бранећи отаџбину од НАТО агресије, погинуло је осам војника Гарде. Како гардисти чувају сећање на своје погинуле колеге?

– У Спомен-соби Гарде постоји меморијални део, где чувамо успомену на све страдале припаднике Гарде. Такође, на месту страдања припадника Гардијске бригаде, када је 20. маја 1999. године бомбардован КБЦ „Др Драгиша Мишовић”, подигнут је споменик страдалим војницима и пацијентима. Сваке године на тај дан, у 11.50 часова, са породицама страдалих, делегацијама Града Београда и КБЦ „Др Драгиша Мишовић”, представницима Републичког удружења породица палих бораца и ветеранима, уз војне почасте полагамо венце на спомен-обележје. Унутар касарне „Дедиње” налази се спомен-плоча посвећена погинулом војнику Далибору Радуловићу, такође страдалом 1999, где сваке године такође полагамо венце. У богослужбеном простору Гарде њихова имена помињу се приликом парастоса. На 20. годишњицу НАТО агресије на СРЈ Гарда је у сарадњи са Културним центром „Чукарица” организовала изложбу 78 фотографија – по једна за сваки дан НАТО агресије, са 20 предавања под називом „Жива реч за колективно памћење”, која је потом обишла градове у Србији. Нисмо заборавили ни погинуле током оружаних сукоба на територији СФРЈ, где смо у сарадњи са општинама именовали улице и школе.

Војска је институција која ужива огромно поверење грађана Србије. Како је, по Вама, стекла такву позицију?

– Војска Србије је изникла из народа бранећи право на његов опстанак. Узмимо само симболику тога што у знак сећања на Таковски устанак обележавамо највећи војни празник – Дан Војске Србије. У нашој историји овај дан је од посебног значаја и трајан је извор и надахнуће, како

српском народу, тако и нашој војсци. Без обзира на недаће, тешке услове и околности, наша војска је током историје увек била, јесте и биће уз свој народ. Њена улога и јесте очување мира и одвраћања од оружаног угрожавања наше отаџбине. За војску се бирају млади, здрави, способни људи, који долазе из добре средине, који нису кривично гоњени, који су стабилне личности, одважни и спремни. У ствари, од свог настанка припаднике Војске Србије чини изабрани део друштва. После вековног турског ropства које смо искусили, слобода је с разлогом нашем народу највећа вредност, а историја је показала да српски војник никада није положио оружје ни пред далеко надмоћнијим непријатељима. Подразумева се онда да народ има поверење у војску која му је одана и која га није напустила. А наша војска и народ су поделили сва страдања, од српско-турских, балканских и светских ратова, до овог последњег 1999. године. Својим животима бранили смо свој народ, градове, слободно небо и земљу.

Сетимо се само шта је све војска пре неколико година учинила у одбрани Србије од поплава, елементарних непогода изазваних снежним падавинама и шумским пожарима. Колико је живота и материјалних добара спасено правременом и одважном реакцијом Војске Србије? Или у последње две године, у борби против пандемије короне, када је Војска ставила готово све расположиве ресурсе у одбрану од ове опаке болести. Снажна, спремна, мотивисана, добро обучена и опремљена војска представља најјачи стуб једне стабилне државе и управо због тога и свега оног што кроз своје три мисије чини, Војска Србије остаје институција у коју наш народ има највеће поверење. |